

Retsvæsenet i Grønland

Orientering for domsmænd

om kriminalsagers behandling

Marts 2010

Retsvæsenet i Grønland

Jeg byder dig hjertelig velkommen som domsmand ved kredsretterne i Grønland.

Du er nu medlem af retten og skal i de kommende år jævnligt sammen en anden domsmand og en kredsdommer tage stilling til, om personer er skyldige i at have begået lovovertrædelser. Hvis I finder frem til, at personen er skyldig, skal du være med til at fastsætte en foranstaltning for vedkommendes lovovertrædelse.

Denne opgave er meget vigtig – både for den enkelte sag og den enkelte tiltalte.

Retsvæsenet i Grønland har valgt en ordning, hvor ikke blot uddannede dommere men også repræsentanter for den almindelige befolkning er med til at dømme i alvorligere kriminalsager. Retsvæsenet ønsker nemlig, at kriminalretsplejen altid skal varetages i størst mulig overensstemmelse med, hvad den grønlandske befolkning som helhed finder retfærdigt.

Doms mænd har samme indflydelse på en kriminalsags resultat som kredsdommeren, selvom de ikke spiller den samme rolle under sagens gang. Som den, der sidder inde med den juridisk-faglige sagkundskab, er det selvfølgelig kredsdommeren, der leder forhandlingerne i retssalen og de forhandlinger, der foregår mellem rettens medlemmer indbyrdes, når de skal finde frem til, hvorledes sagen skal afgøres. Det er kredsdommerens opgave at vejlede dig om retsregler og praksis og om den

fremgangsmåde, I skal følge, når I afviklinger af kriminalsager.

Alligevel mener jeg, at det kan være værdifuldt for dig at modtage en generel orientering om, hvordan en kriminalsag behandles i retten, og om nogle af de begreber og udtryk, som du vil møde under dit arbejde som domsmand. Jeg har forsøgt at give en sådan orientering på de følgende sider.

Orienteringen tilstræber kun at give dig oplysninger om en kriminalsags forløb og om de regler, der gælder, når I skal træffe beslutninger. Principielle eller etiske spørgsmål, så som hvad der er formålet med foranstaltning, eller hvorvidt den gældende retspraksis på et bestemt område er hensigtsmæssig, kommer jeg ikke ind på.

Du kan også blive bedt om at være domsmand i visse civile sager, men det kommer vi ikke nærmere ind på i denne orientering. Udgangspunktet i civile sager er nemlig, at domsmænd ikke deltager i behandlingen. Dog kan parterne i sagen ønske, at der skal deltage to domsmænd ved hovedforhandlingen.

Nuuk, marts 2010

Thomas Trier Hansen

Dommeren ved Retten i Grønland

Retsvæsenet i Grønland

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	3	Habilitet	14
Vigtige love	5	Underskrivelse af en erklæring	14
Kriminalloven og retsplejeloven	5	I retssalen	14
Fra efterforskning til anklage	5	Offentlighed.....	15
Efterforskning.....	5	Adgangsbegrænsning til retslokalet.....	15
Sigtelsen	5	Lukkede døre	15
Anholdelse.....	6	Referatforbud	15
Tilbageholdelse	6	Navneforbud	16
Tilbageholdelsen trækkes fra dom.....	7	Afhøringen af tiltalte.....	16
Isolation.....	7	Vidneafhøringer	17
Andre efterforskningsskridt.....	7	Vidneforklaring uden den tiltalte	17
Tiltalen	7	Vidnefritagelse.....	17
Anklagemyndigheden.....	7	Anden bevisførelse	18
Anklageskrift	8	Tiltaltes personlige forhold.....	18
De grønlandske domstole.....	8	Proceduren	18
Kredsretter	8	Tiltalte har det sidste ord	18
Retten i Grønland	8	Rettens beslutninger under hoved-forhandlingen	18
Grønlands Landsret	8	Voteringen	19
Højesteret	9	Domsafsigelse.....	19
Domsmandens opgaver og forhold.....	9	Erstatningskrav	20
Domsmandssager	9	Fortsat tilbageholdelse efter dom.....	20
Domsmandslisten	9	Sagsbehandling i Grønlands landsret.....	20
Baggrund og mulighed for fritagelse.....	9	Skyldsspørgsmålet.....	21
Udtagelse af domsmænd	10	Nærmere om skyldspørgsmålet	21
Mødehyppighed for domsmænd.....	10	Gerningsindholdet.....	21
Indkaldelse til de enkelte sager.....	10	Forsæt og uagtsomhed	21
Sagernes varighed.....	10	Medvirken.....	23
Domsmænds honorar.....	11	Forsøg	24
Forsvar.....	11	Nødværge.....	24
Forsvarer og bistandsbisidder.....	11	Nødret	25
Beskikket forsvarer.....	12	Forældelse.....	25
Valgt forsvarer.....	12	Sindssygdom.....	25
Bisidder for offeret	12	Alkohol og andre rusmidler	25
Hovedforhandlingen	13	Bevisbyrde	25
Sagens berømmelse	13	Bevisbedømmelse	26
Hovedforhandlingen.....	13	Særligt om erkendelsessager.....	26
Mødetidspunkt for domsmændene	13	Foranstaltninger	26
Indledende møde	13	Nærmere om sanktionsfastsættelsen.....	26
		Sanktionsfastsættelsen	27
		Udmåling af foranstaltning	27
		Alle forhold dømmes samtidigt	28
		Foranstaltninger	29

Retsvæsenet i Grønland

Prøveløsladelse	29
Forvaring	29
Betinget anstaltsanbringelse	29
Samfundstjeneste	30
Bøde	30
Forvandlingsforanstaltning.....	30
Konfiskation	31
Rettighedsfortabelse	31

Retsvæsenet i Grønland

Vigtige love

Kriminalloven og retsplejeloven

Som domsmand i kriminalsager kommer du til at høre om forskellige retsregler, men der er navnlig to love, som domsmænd med sikkerhed vil stifte bekendtskab med. Det er kriminalloven og retsplejeloven.

Kriminalloven indeholder de generelle betingelser for idømmelse af en sanktion (for eksempel at man skal være fyldt 15 år på gerningstidspunktet for at kunne idømmes foranstaltning for en forbrydelse). Kriminalloven indeholder også en beskrivelse af de fleste af de lovovertrædelser, som vi normalt betragter som forbrydelser.

Retsplejeloven indeholder blandt andet detaljerede regler om, hvordan retssager - herunder kriminalsager - skal behandles. Retsplejeloven indeholder for eksempel også de regler, der gælder for domsmænd - herunder hvordan de udpeges, hvilke sager de medvirker i, hvilke beføjelser de har og så videre.

Fra efterforskning til anklage

Efterforskning

En kriminalsag starter i almindelighed med, at politiet indleder en efterforskning enten på eget initiativ eller efter anmeldelse.

Efterforskningen består navnlig i, at politiet foretager afhøring af den eller de personer, der mistænkes for en forbrydelse, og af vidner til forbrydelsen.

Sigtelsen

Når politiet mistænker en person for at have begået en lovovertrædelse, og det mener, at mistanken er stærk nok, vil der blive rejst sigtelse mod den pågældende. Den mistænkte bliver herefter betegnet som den sigtede.

En sigtet har efter retsplejeloven forskellige rettigheder – for eksempel retten til at få en forsvarer, der skal yde den sigtede bistand under sagen. Forsvareren har blandt andet adgang til at overvære politiafhøringer af den sigtede.

Enhver skal opgive navn, adresse og fødselsdato, når politiet forlanger det (retsplejelovens § 346, stk. 1). Herudover er hverken en sigtet eller andre forpligtet

Retsvæsenet i Grønland

til at lade sig afhøre af politiet. Dette skal politiet fortælle en sigtet, inden afhøringen begynder (retsplejelovens § 347, stk. 1). Politiet skal også fortælle sigtede, hvad sigtelsen går ud på.

Anholdelse

Er en person sigtet for en forbrydelse af en vis grovhed, kan politiet anholde og tilbageholde den pågældende.

Tilbageholdelse

Hvis politiet ønsker den pågældende tilbageholdt (frihedsberøvet) mere end 24 timer, skal retten bestemme det. Dette står i grundlovens § 71, stk. 3. Derfor kaldes det retsmøde, hvor den beslutning træffes, også for et grundlovsforhør.

En dommer kan kun imødekomme politiets anmodning om at tilbageholde en sigtet, hvis nogle ganske bestemte betingelser er opfyldt. Disse betingelser står i retsplejelovens § 359. En sigtet kan kun tilbageholdes:

- når der er begrundet mistanke om, at han eller hun har begået en grov lovovertrædelse
- når der er begrundet mistanke om, at han eller hun har begået en række ikke tidligere pådømte lovovertrædelser, der efter loven kan medføre anstaltsanbringelse.

Herudover skal mindst én af følgende 3 betingelser være opfyldt:

1. Der skal være begrundet mistanke om, at den sigtede vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen. Det vil sige en risiko for, at han eller hun vil flygte eller i hvert fald ikke møde op i retten for at få sagen afgjort. Denne bestemmelse bruges især over for personer, der ikke har fast tilknytning til eller bopæl i Grønland eller Danmark.
2. Der skal være begrundet mistanke om, at den sigtede vil begå nye lovovertrædelser, som dem han/hun er sigtet for, hvis han/hun er på fri fod.
3. Der skal være begrundet mistanke om, at den sigtede vil modarbejde efterforskningen i sagen ved for eksempel at fjerne spor eller advare, påvirke eller true vidner.

Retsplejelovens § 359 siger også, at den sigtede kan tilbageholdes af hensyn til retsfølelsen, hvis der foreligger en særligt bestyrket mistanke om, at den sigtede har begået en særlig grov lovovertrædelse (eksempelvis voldtægt, manddrab eller større hashforbrydelser).

Retsvæsenet i Grønland

Hvis dommeren bestemmer, at der skal ske tilbageholdelse, skal retten fastsætte en frist for tilbageholdelsens længde. Fristen må ikke overstige 4 uger, men kan efterfølgende forlænges op til 4 uger ad gangen.

Tilbageholdelsen trækkes fra dom

Hvis en person, der har været tilbageholdt, idømmes anstaltsanbringelse, bliver anbringelsens længde nedsat med det antal dage, som allerede han/hun har været tilbageholdt.

Retten kan også bestemme, at hele foranstaltningen er udstået, selv den dømte har været frihedsberøvet i kortere tid, end det dommen lyder på.

Isolation

Efter retsplejelovens § 373 kan dommeren bestemme, at en person, der er tilbageholdt under henvisning til risikoen for påvirkningsfare, skal udelukkes fra fællesskab med andre indsatte (isolation), hvis formålet med tilbageholdelsen gør det påkrævet. Dette kan være tilfældet, hvis der er grund til at tro, at sigtede gennem andre indsatte vil påvirke medsigtede eller vidner. Isolation må ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 8 uger.

Hvis sigtelsen angår en særlig grov lovovertrædelse og den tilbageholdte er fyldt 18 år, kan isolationen finde sted i et sammenhængende tidsrum på maksimalt 3 måneder. Retten kan dog undtagelsesvis tillade, at en isolation udstrækkes ud over 3 måneder, hvis afgørende hensyn til forfølgningen gør fortsat isolation nødvendig.

Andre efterforskningskridt

Politiet kan foretage en lang række andre efterforskningskridt, for eksempel ransagning, sikring af fingeraftryk og telefonaflytning. Mange af disse indgreb kræver rettens tilladelse.

Tiltalen

Når efterforskningen resulterer i, at der rejses tiltale mod en person, som tidligere har været sigtet, ændres personens betegnelse fra sigtede til tiltalt. Anklageskriftets udfærdigelse er afgørende for denne ændring. Anklageskriftet skal underskrives af politiet og fremsendes til retten og den tiltalte.

Anklagemyndigheden

Det er anklagemyndigheden, der afgør, om der skal rejses tiltale i en kriminalsag. Anklagemyndigheden hører under

Retsvæsenet i Grønland

justitsministeren. De offentlige anklagere i Grønland er Rigsadvokaten og Politimesteren i Grønland samt de personer, der er ansat til at hjælpe disse under kriminalretssager. I kredsretterne er det derfor ofte en politimand, der fungerer som anklagemyndighed.

Anklagemyndigheden skal arbejde for at opklare enhver sag så hurtigt som muligt, men på baggrund af en grundig undersøgelse af bevismaterialet.

Anklagemyndigheden har altså også ansvar for, at retsforfølgelse af uskyldige ikke finder sted, ligesom den skal sørge for, at skyldige drages til ansvar.

Anklageskrift

Tiltalen formuleres i et anklageskrift. Heri gør anklagemyndigheden rede for, hvilken lovbestemmelse, den mener, er overtrådt. Endvidere gives en beskrivelse af de faktiske omstændigheder, som anklagemyndigheden vil søge at bevise, og som – hvis de bevises – indebærer, at der foreligger en overtrædelse af lovbestemmelsen. Anklageskriftet skal som udgangspunkt være oversat til et sprog som den tiltalte forstår.

De grønlandske domstole

Afgørelsen i en kriminalsag træffes af en domstol (bortset fra de sager, der afgøres ved, at den sigtede betaler en bøde efter at have modtaget et bødeforlæg).

Kredsretter

Grønland er efter retsreformen, der trådte i kraft 1. januar 2010, inddelt i 18 retskredse hver med sin kredsret. Efter 1. januar 2010 behandles alle kriminalsager som udgangspunkt ved kredsretterne i 1. instans.

Retten i Grønland

Retten i Grønland behandler som 1. instans de sager, som kredsretten henviser efter retsplejelovens § 56, hvilket for kriminalsager kan være, hvis:

- 1) Sagen angår særlig vanskelige faktiske eller retlige spørgsmål.
- 2) Sagen er af principiel karakter.

Grønlands Landsret

Kredsrettens og Retten i Grønlands afgørelse i en kriminalsag kan ankes til Grønlands Landsret af både anklagemyndigheden og den tiltalte.

Retsvæsenet i Grønland

Højesteret

Landsrettens afgørelse kan indbringes for landets øverste domstol, Højesteret. Dette kræver dog tilladelse fra en særlig myndighed: Procesbevillingsnævnet. Højesteret kan kun tage stilling til sanktionsfastsættelsen eller til lovforklningsspørgsmål. Højesteret kan altså ikke tage stilling til landsrettens afgørelse af bevisspørgsmål.

Domsmandens opgaver og forhold

Domsmandssager

Der medvirker domsmænd i kriminalsager, hvor anklagemyndigheden ønsker idømmelse af anstaltsanbringelse, og i kriminalsager, som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Domsmandssager behandles i kredsretten af én kredsdommer og to domsmænd. Domsmændene og dommeren har hver én stemme - både hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er skyldig, og hvad angår spørgsmålet om fastsættelsen af en eventuel foranstaltning. Stemmer de to domsmænd for eksempel for at frifinde en tiltalt, mens dommeren stemmer for

domfældelse, kommer dommen til at lyde på frifindelse.

Domsmandslisten

Der vælges hvert 4. år et antal personer, der anses egnede til at virke som domsmænd i kriminalsager.

Domsmændene ved kredsretterne vælges af kommunalbestyrelsen efter indstilling fra dommeren ved Retten i Grønland.

Baggrund og mulighed for fritagelse

Enhver uberygtet mand eller kvinde, og som ikke vil være fyldt 70 år inden 4-års periodens udløb, kan vælges som domsmand. Dog er en række persongrupper, f. eks. advokater, autoriserede forsvarere, personale ved retterne, anklagemyndighed og kriminalforsorgen udelukket fra at blive domsmænd.

Endvidere kan følgende anmode landsdommeren om at blive fritaget for at være domsmænd:

- 1) landstingets medlemmer og dets tjenestemænd samt medlemmer af Folketinget,
- 2) tjenstgørende militærpersoner,
- 3) læger og jordemødre,
- 4) personer, som er fyldt 60 år,
- 5) personer, som på grund af deres helbredstilstand eller erhvervs- eller

Retsvæsenet i Grønland

familieforhold ikke uden fare for deres velfærd kan opfylde domsmandspligten, 6) personer, som har taget bopæl i en anden kreds end den, for hvilken deres udtagelse gælder.

Udtagelse af domsmænd

Kredsretten udtager de domsmænd, der skal medvirke i de enkelte sager i den rækkefølge, de står på domsmandslisten. Hvis du bliver indkaldt til en sag om formiddagen, kan du forvente også at skulle deltage i en sag om eftermiddagen, hvis der altså er berammet en sag til eftermiddagen.

Mødehyppighed for domsmænd

Det tilstræbes, at den enkelte domsmand kommer til at virke 4 gange om året, men da man ikke på forhånd kan vide, hvor mange sager, der skal behandles i løbet af perioden, kan der blive tale om flere eller færre gange.

Indkaldelse til de enkelte sager

Du kan normalt regne med at blive indkaldt med 14 dages varsel, men fristen kan være kortere, hvis det er nødvendigt. Fristen må dog ikke være kortere end 3 dage, men du er selvfølgelig altid velkommen til at møde, selvom fristen ikke er overholdt.

Du anmodes om straks at give retten besked, hvis du mener at være lovligt forhindret (sygdom, bortrejse og lignende). Retten mener derimod ikke, at det er nødvendigt, at domsmændene bekræfter, at de har modtaget indkaldelsen, og at de agter at møde op. Når der sker indkaldelse til meget langvarige sager, vil retten se med forståelse på en anmodning fra en domsmand om at slippe for at give møde, såfremt sagens varighed vil medføre ulempe – for eksempel af arbejdsmæssige grunde.

For at lette indkaldelserne vil det være en fordel at oplyse kredsretten din e-mail adresse, mobilnummer og fastnummer. Du skal dog kun oplyse din e-mail adresse, hvis du regelmæssigt tjekker den.

Sagernes varighed

Normalt kan du regne med kun at skulle gøre tjeneste en enkelt dag ad gangen, men du skal medvirke fra start til slut i den enkelte sag, også selv om sagen ikke afsluttes samme dag. Nogle sager er så omfattende, at behandlingen strækker sig over flere dage. Hvis en sag er meget langvarig kan udtages ud over de "ordinære" domsmænd en suppleant, som vil kunne medvirke ved sagens afgørelse hvis en af de "ordinære" domsmænd

Retsvæsenet i Grønland

skulle blive syg undervejs. Normalt starter en retsdag kl. 9.00, men retten kan sættes tidligere, hvis det af den ene eller anden grund er hensigtsmæssigt. Du skal være i retsbygningen 10 til 15 minutter før retshandlingen skal begynde. Det tilstræbes, at en retsdag ophører senest kl. 16.00, men en sag kan trække ud.

Domsmænds honorar

Ved virke i retsmøder udbetales der honorar til domsmanden. Størrelsen af honoraret er i øjeblikket 700 kroner for virke i indtil 4 timer om dagen. Ved virke i over 4 timer om dagen udbetales der 1.100 kroner. Dette fremgår af ”Bekendtgørelse nummer 1369 af 16. december 2009 om ydelser og godtgørelse til domsmænd og vidner m.v. for Grønland.”

Arbejdet som domsmand er borgerligt ombud. Reglerne om borgerligt kan findes i Grønlands Hjemmestyres Bekendtgørelse nr. 5 af 15. marts 1994 om borgerligt ombud. For domsmænd ansat i det offentlige vil der som udgangspunkt ikke ske løntræk ved fravær fra hovederhvervet, hvis det borgerlige ombud opfattes som ulønnet arbejde. Om domsmænd, der er privatansatte, vil blive trukket i løn for den tid domsmanden er i retten, afhænger af den pågældendes arbejdsgiver, men retsvæsenet dækker ikke

eventuelt løntab for domsmanden. Du opfordres - uanset om du er ansat i det offentlige eller private - til at tale med din arbejdsgiver om dit hverv som domsmand.

Honoraret indberettes af kredsretten hver torsdag i ulige uger til administrationsafdelingen hos Retten i Grønland. Herefter indberettes beløbet til Selvstyret, hvorfra det udbetales. Der vil som udgangspunkt ikke være mulighed for at udbetalt sit honorar på andre måder.

Nogle gange er det nødvendigt at rejse til en anden by med henblik på afholdelse af hovedforhandlinger. Domsmanden er selvfølgelig berettiget til dagpenge efter de satser, der gælder for tjenesterejser i Grønland, og vil få rejse og ophold betalt. Dette organiseres af kredsretten. Der er sjældent muligt at få udbetalt et rejseforskuud. Anmodning herom sendes under alle omstændigheder via kredsretten til administrationsafdelingen.

Forsvar

Forsvarer og bistandsbisidder

I alle sager, hvor domsmænd medvirker, skal tiltalte have en forsvarer – det vil sige en autoriseret forsvarer eller en advokat, der varetager den tiltaltes interesser under sagen.

Retsvæsenet i Grønland

Forholdet mellem en tiltalt og forsvareren kan være reguleret på to måder:

Beskikket forsvarer

Normalt bliver forsvareren udpeget (beskikket) af retten. Dette indebærer blandt andet, at retten i forbindelse med sagens afslutning fastsætter et salær til forsvareren, som typisk betales af statskassen. Undtagelsesvist - særligt i større hashsager - kan tiltalte blive dømt til at betale det af retten fastsatte salær, hvis han eller hun i det væsentligste bliver dømt i overensstemmelse med anklageskriftet.

Når sagen er afgjort, lægger statskassen pengene til salæret ud, således at den beskikkede forsvarer er sikker på at få betaling for sit arbejde. Hvis tiltalte dømmes til at betale salæret, vil statskassens udgift efterfølgende blive opkrævet hos den pågældende.

De beskikkede forsvarere udtages efter en liste af forsvarere autoriseret af dommeren ved Retten i Grønland eller blandt de beneficerede advokater, der kan virke i Grønland. Normalt vil den sigtede dog kunne få den forsvarer beskikket, som han eller hun selv ønsker, hvis den sigtede har ret til en beskikket forsvarer.

Valgt forsvarer

Den sigtede kan også selv antage sin forsvarer, der så betegnes som sigtedes "valgte forsvarer". Er sigtedes forsvarer "valgt", blander retten sig ikke i salærfastsættelsen. Dette er et spørgsmål mellem forsvareren og klienten, og retten indestår heller ikke for, at salæret bliver betalt. Dog kan retten undtagelsesvis tilkende forsvareren et beløb af statskassen, når det efter sagens særlige omstændigheder findes rimeligt, at sigtede har valgt den pågældende forsvarer.

Bisidder for offeret

Den, der på den ene eller anden måde er forurettet ved en sædeligheds- eller voldsforbrydelse, får af retten beskikket en bisidder, når den pågældende beder om det. Beskikkelse af bisidder kan dog afslås, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og bistand må anses for åbenbart unødvendig. Er den forurettede under 15 år og har denne været udsat for en grovere seksuel forbrydelse, skal der beskikkes en bisidder. Beder den forurettede ikke selv om beskikkelse af bisidder, kan politiet anmode retten om at beskikke en bisidder for den pågældende. Bisidderen skal kunne støtte og vejlede den forurettede.

Retsvæsenet i Grønland

Bisidderen er gratis for den forurettede. Salæret til bisidderen skal fastsættes af retten.

Hovedforhandlingen

Sagens berømmelse

Når kredsretten modtager anklageskriftet fra anklagemyndigheden, fastsættes tidspunktet for sagens behandling i retten. Tiltalte vil herefter få meddelelsen om tidspunktet for sagens retlige behandling (hovedforhandlingen) forkyndt af en politimand. Forkyndelse skal helst ske for tiltalte personligt, men træffes tiltalte ikke, kan forkyndelse også ske for medlemmer af tiltaltes husstand eller arbejdsgiver med flere.

Hovedforhandlingen

Den behandling, der sker i retten, efter at sagens indledende faser er afsluttet, og som skal føre til sagens afslutning, kaldes hovedforhandlingen. Dette begreb er vigtigt - blandt andet fordi domsmænd som udgangspunkt kun deltager i hovedforhandlingen, men ikke i de indledende stadier af kriminalsagen. Til gengæld medvirker domsmændene ved næsten alle afgørelser, der træffes under hovedforhandlingen. Det sker ikke blot,

når der skal træffes afgørelse om sagens udfald (dommen), men også i de fleste andre afgørelser, der kan blive tale om forinden. Det kan for eksempel være i spørgsmål, om hvorvidt et vidne skal have lov til at undlade at afgive forklaring, eller om sagen skal udsættes af den ene eller anden grund.

Hovedforhandlingen i kredsretterne foregår som udgangspunkt på grønlandsk, når den tiltalte er grønlandssproget. Men der kan ske oversættelse ved en tolk, hvis en sagens parter eller vidner ønsker dette.

Mødetidspunkt for domsmændene

Du vil i reglen blive bedt om at møde i kredsretten (eller ved tele-video forbindelse hos Tele Greenland A/S) 10 minutter til et kvarter, inden hovedforhandlingen begynder.

Indledende møde

Du vil som det første mødes med kredsdommeren, der kort vil sætte dig ind i, hvad sagen (eller sagerne) drejer sig om og udlevere kopi af anklageskrift og bevisfortegnelse (anklagerens fortegnelse over de vidner, der skal føres og de dokumenter, der vil blive anvendt som bevis i sagen) til dig.

Retsvæsenet i Grønland

Habilitet

Dommeren vil også oplyse navne med videre på de personer, der er impliceret i sagen. Det er først og fremmest den eller de tiltalte, men også vidner, anklager, forsvarer og forurettede ved den forbrydelse, der skal behandles. Dette skyldes, at domsmændene - på samme måde som kredsdommeren - kan være inhabile, således at de ikke kan deltage i behandlingen af sagen. Man kan nemlig ikke medvirke som domsmand, hvis man for eksempel er personligt interesseret i sagens udfald, eller hvis man selv eller ens nærmeste er forurettet ved forbrydelsen. For eksempel kan man ikke medvirke i en sag, der drejer sig om, at man selv er blevet bestjålet. Man kan heller ikke deltage i behandlingen af en sag, hvis man har en nærmere familiemæssig tilknytning til tiltalte, forsvareren, anklageren, forurettede eller vidner, eller hvis man selv har været vidne i sagen. Er nogle af parterne eller vidnerne slægtninge eller bekendte man kun meget sjældent ser, eksempelvis til en kaffemik en gang om året, vil dette efter en konkret vurdering nok ikke føre til, at man er inhabil, men man skal oplyse det til dommeren. Naturligvis kan domsmændene spørge kredsdommeren, hvis de måtte være i tvivl om, hvorvidt de bør deltage i sagens behandling. Det er kredsdommeren alene,

der afgør spørgsmål om domsmænds habilitet.

Underskrivelse af en erklæring

Inden sagen går i gang, skal domsmændene underskrive en erklæring om, at de (med retsplejelovens ord) "på ære og samvittighed lover at ville følge forhandlingerne i retten og dømme således, som de finder ret og sandt efter loven og sagens beviser."

I retssalen

Når dommerens indledende orientering er færdig, går dommeren og domsmændene ind i retssalen, hvor den tiltalte (som regel) vil være til stede sammen med sin forsvarer og anklageren.

Hovedforhandlingen kan dog i visse tilfælde fremmes til dom, selv om den tiltalte ikke er til stede.

Domsmændene og dommeren sætter sig bag dommerskranken med dommeren, der fungerer som retsformand, i midten.

I retssalen vil der nogen gange være en sekretær, der noterer forklaringerne i sagen, og en tolk.

Retsvæsenet i Grønland

Offentlighed

Hovedreglen er, at hovedforhandlingen er offentlig.

Adgangsbegrænsning til retslokalet

Retsformanden kan dog ifølge retsplejelovens § 113 begrænse antallet af personer, der får adgang til et offentligt retsmøde, for at hindre, at retslokalet overfyldes. Retsformanden kan også nægte adgang til et offentligt retsmøde for personer, som er under 15 år, eller som befinder sig i en sådan tilstand, at vedkommendes tilstedeværelse ville stride imod rettens værdighed eller god orden.

Lukkede døre

Retten (altså dommeren og de to domsmænd) kan ifølge retsplejelovens § 114 bestemme, at et retsmøde skal holdes for lukkede døre (dørlukning):

- 1) Når hensynet til ro og orden i retslokalet kræver det.
- 2) Når statens forhold til fremmede magter eller særlige hensyn til disse i øvrigt kræver det.
- 3) Når sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelser - herunder når der skal afgives forklaring om erhvervshemmeligheder.
- 4) når en tiltalt er under 18 år,

- 5) når der skal afgives forklaring af en polititjenestemand med en særlig tjenestefunktion, og det af hensyn til denne særlige tjenestefunktion er nødvendigt at hemmeligholde identiteten.
- 6) Når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare.
- 7) Når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning. Dette gælder dog kun, når det må forventes, at der senere rejses tiltale for samme forhold mod andre end de under sagen tiltalte, og ganske særlige hensyn gør det påkrævet, at dørene lukkes.

Der kan dog ikke træffes bestemmelse om dørlukning, hvis det er tilstrækkeligt at anvende reglerne om referat- eller navneforbud, jf. nedenfor, eller om udelukkelse af enkeltpersoner.

I sædelighedssager lukkes dørene under den forurettedes forklaring, når den pågældende anmoder om det.

Referatforbud

Den samlede ret (dommer og domsmænd i forening) kan ifølge retsplejelovens § 120 forbyde offentlig gengivelse af forhandlingen (referatforbud),

- 1) når tiltalte er under 18 år,

Retsvæsenet i Grønland

- 2) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare,
- 3) når offentlig gengivelse kan skade sagens oplysning, eller
- 4) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse.

Referatforbud af hensyn til en tiltalt på 18 år eller derover, der er til stede, kan kun bestemmes efter anmodning fra den pågældende selv.

Navneforbud

Den samlede ret (dommer og domsmænd i forening) kan ifølge retsplejelovens § 123 forbyde, at der sker offentlig gengivelse af navn, stilling eller bopæl for tiltalte eller andre under sagen nævnte personer, eller at den pågældendes identitet på anden måde offentliggøres (navneforbud),

- 1) når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare, eller
- 2) når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for unødvendig krænkelse.

Der vil ofte allerede være nedlagt navneforbud under efterforskningen, og navneforbudet gælder kun, indtil der er afsagt dom i sagen. Navneforbudet kan dog udstrækkes til at gælde også under en eventuel anke af sagen, hvis anken omfatter bedømmelse af beviserne for tiltaltes skyld.

Afgørelse om dørlukning (bortset fra, hvor den forurettede i en sædelighedssag har krav på lukkede døre), referatforbud og navneforbud træffes, efter at parterne og eventuelle tilstedeværende journalister har haft lejlighed til at udtale sig.

Afhøringen af tiltalte

Hovedforhandlingen indledes med, at anklageren oplæser anklageskriftet. Herefter spørges tiltalte, om han eller hun kan erkende sig skyldig. Ofte vil den tiltalte sige, at han/hun ikke husker noget. Dette må aldrig opfattes som en erkendelse af, at man har begået handlingen. I andre tilfælde erkender den tiltalte hændelsesforløbet, men påstår måske, at det er gjort i selvforsvar eller uden vilje til at begå handlingen. Dette må heller ikke opfattes som om, at den tiltalte erkender sig skyldig.

Derefter sker der afhøringer af tiltalte, men kun hvis han eller hun er villig hertil. En tiltalt har ikke pligt til at afgive forklaring, men det er yderst sjældent, at en tiltalt benytter sig af sin ret til ikke at udtale sig. Først vil tiltalte blive afhørt af anklageren, derefter af en eventuel forsvarer. Også dommeren og domsmændene kan stille spørgsmål, men bør i reglen vente hermed til anklageren og forsvareren er færdige med deres

Retsvæsenet i Grønland

afhøringer. Hvis en domsmand ønsker at stille et spørgsmål, er det mest hensigtsmæssigt, at han eller hun forinden siger det til dommeren, således at dommeren kan give domsmanden ordet på et passende tidspunkt.

Tiltaltes forklaring, som retsformanden mener, at den skal fremgå af retsbogen, skal oplæses for den tiltalte og denne skal vedstå sin forklaring.

Vidneafhøringer

Efter at tiltalte er afhørt sker afhøringen af de vidner, der er indkaldt. I modsætning til tiltalte, har vidnerne pligt til at lade sig afhøre, og de har pligt til at fortælle sandheden. Falsk forklaring for retten kan medføre idømmelse af en frihedsberøvende foranstaltning. Den tiltalte kan ikke idømmes en foranstaltning for falsk forklaring for retten. Tiltalte vil dog kunne dømmes for medvirken til falsk forklaring, hvis han eller hun tilskynder et vidne til at afgive falsk forklaring.

Efter hver forklaring, skal forklaringen, som retsformanden mener, at den skal fremgå af retsbogen, oplæses for vidnet og denne skal vedstå sin forklaring. Tiltalte skal herefter have mulighed for at komme med sine bemærkninger til forklaringen.

Vidneforklaring uden den tiltalte

Det hænder ofte, at et vidne er nervøst for at afgive forklaring. Retten har blandt andet i et sådant tilfælde mulighed for at bestemme, at tiltalte skal forlade retssalen, når det må antages, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås. Når den tiltalte kommer tilbage i retssalen, skal han eller hun have oplysning om, hvad vidnet har forklaret samt have mulighed for at udtale sig om forklaringen.

Retsformanden alene kan endvidere nægte adgang til et offentligt retsmøde for bestemte personer eller grupper af personer, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne.

Vidnefritagelse

Ikke alle har pligt til at afgive vidneforklaring. Dette gælder blandt andet den tiltaltes nærmeste - for eksempel ægtefælle, samlever eller børn - medmindre retten pålægger vidnet at afgive forklaring. Dette kan ske, hvis retten finder, at forklaringerne er af afgørende betydning for sagens udfald, og at sagens beskaffenhed og dens betydning for tiltalte eller samfundet berettiger dertil (retsplejelovens § 144). Det er dog sjældent, at retten vil pålægge den tiltaltes nærmeste at afgive vidneforklaring (sagen

Retsvæsenet i Grønland

skal være af en vis grovhed). Men hvis det sker, eller når et vidne giver afkald på sin ret til at nægte at afgive forklaring, har vidnet pligt til at tale sandt.

Anden bevisførelse

Ud over eventuelle vidneforklaringer vil der ofte blive oplæst dokumenter af betydning for sagen - for eksempel tekniske erklæringer fra et gerningssted.

Man kalder afhøringen af tiltalte og eventuelle vidner og fremlæggelsen af dokumenter og andre bevismidler for bevisførelsen.

Tiltaltes personlige forhold

Når selve bevisførelsen vedrørende skyldsspørgsmålet er gennemført, skal tiltalte afhøres om hans eller hendes personlige forhold. I den forbindelse kan det være nødvendigt at læse op fra forskellige erklæringer. Hvis der kan blive spørgsmål om idømmelse af samfundstjeneste, skal der altid foreligge en nærmere personundersøgelse udarbejdet af kriminalforsorgen. Hvis retten overvejer at idømme en forsorgsdom, eksempelvis en dom om tilsyn med pålæg om alkoholafvænnning, bør der ligeledes være en udtalelse fra den rette myndighed.

Proceduren

Når bevisførelsen er tilendebragt, redegør anklageren og derefter forsvareren for hver sit syn på, hvordan sagen bør afgøres (de "procederer" sagen).

Tiltalte har det sidste ord

Tiltalte får lejlighed til at udtale sig, inden retten trækker sig tilbage for at drøfte sagen og skrive begrundelsen for dommen (sagen optages til dom).

Retten beslutninger under hovedforhandlingen

Det er kredsdommeren, der som retsformand leder hovedforhandlingen. Det er altså dommeren, der fører ordet på rettens vegne og for eksempel giver anklager og forsvarer ordet, og som indskærper vidnerne pligten til at tale sandhed. Imidlertid er retten ofte nødt til at træffe afgørelser af den ene eller anden karakter under hovedforhandlingen, for eksempel om, hvorvidt dørene skal lukkes eller i hvilket omfang der skal være adgang til at læse op af en politirapport. I langt de fleste tilfælde træffes afgørelsen af kredsdommeren og domsmændene i fællesskab. Det er naturligvis kredsdommeren, der har ansvaret for, at domsmændene deltager i de beslutninger, som kræver deres medvirken.

Retsvæsenet i Grønland

Voteringen

Dommeren og domsmændene vil normalt straks efter proceduren trække sig tilbage for at forhandle om, hvorledes sagen skal afgøres. Denne forhandling kaldes voteringen og foregår ikke for åbne døre. Både kredsdommeren og domsmændene har tavshedspligt med hensyn til, hvad der siges under voteringen. Domsmændene må heller ikke tage genparter af sagens akter med, når de forlader retten. Retten skal først tage stilling til, om den tiltalte er skyldig. Hvis man når frem til, at dette er tilfældet, tager Retten stilling til spørgsmålet om foranstaltningen og eventuelle andre retsfølger - for eksempel konfiskation af et våben, der har været brugt ved forbrydelsen. Endelig tager retten stilling til, om tiltalte skal betale sagens omkostninger, og størrelsen af en beskikket forsvarers salær.

Hvis dommeren og de to domsmænd er enige om afgørelsen, afsiges dom i overensstemmelse hermed. Opnås der ikke enighed, har hver af rettens medlemmer én stemme, og der afsiges dom efter stemmeflertallet. Hvis for eksempel dommeren og den ene domsmand stemmer for at anse den tiltalte for skyldig, mens den anden domsmand stemmer imod, kommer dommen til at lyde på, at tiltalte er skyldig.

Det er kredsdommeren, der formulerer dommen. Domsmændenes navne nævnes ikke i dommen. Det vil fremgå af dommen, hvis der ikke har været enighed om skyldsspørgsmålet eller udmålingen (foranstaltningen), og dette kan have betydning for anklagerens eller tiltaltes overvejelser om eventuelt at anke dommen til Landsretten.

Hvis kredsdommeren stemmer for at frifinde den tiltalte, men overstemmes af domsmændene, skal det fremgå af retsbogen, at det er kredsdommeren, der har indtaget særstandpunktet. Bortset herfra nævnes det ikke i dommen, hvem der har stemt for hvad. Et medlem af retten, der ved voteringen kommer i mindretal, siges at afgive dissens. Dette kan udtrykkes ved at skrive: ”et mindretal af rettens medlemmer fandt...”

Også det medlem af retten, der har stemt for frifindelse, er med til at fastsætte foranstaltningen, hvis der er flertal for at anse tiltalte for skyldig.

Domsafsigelse

Rettens afgørelse skal træffes hurtigst muligt efter, at hovedforhandlingen er afsluttet. I mere komplicerede sager vil det ofte være nødvendigt at afsige dommen dagen efter hovedforhandlingen, således at dommen er skrevet og dens præmisser

Retsvæsenet i Grønland

finpudset. Dommen afsiges ved, at kredsdommeren oplæser domsresultatet i retssalen. Normalt afsiges dommen umiddelbart efter voteringen, og domsmændene overværer i reglen domsafsigelsen. Dette er dog ikke obligatorisk. Kan afsigelsen ikke finde sted samme dag, som hovedforhandlingen er afsluttet, skal dommen afsiges senest inden to uger. Retten kan dog fravige den nævnte frist, såfremt særlige omstændigheder gør det påkrævet. Det forekommer dog kun i meget langvarige og komplicerede sager. Hvis der ikke sker frifindelse af tiltalte, gøres han eller hun bekendt med, at sagen kan ankes.

Erstatningskrav

Hvis en tiltalt findes skyldig, kan retten eventuelt tage stilling til erstatningskrav, der er rejst under sagen af offeret - for eksempel erstatning for de ødelæggelser, som en hærværksdømt har forvoldt. Det retten ofte skal tage stilling til er godtgørelse for tort (typisk i seksualforbrydelser). Tort betyder en kompensation for et overgreb på forurettedes fysiske eller psykiske integritet (ens selvfølelse eller selvværd). I andre tilfælde skal der tages stilling til svie og smerte. Hermed menes en godtgørelse for, at man som følge af forbrydelse har været sengeliggende eller sygemeldt i en periode. Endelig er der

erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Det betyder, at der skal være dokumentation for et tab.

Er den forurettede blevet tilkendt et beløb, vil sagen blive videresendt til offererstatningsnævnet, der sikrer, at beløbet bliver udbetalt til den forurettede straks, og derefter indkræver beløbet fra den dømte. Hvis retten ikke kan opgøre erstatningen, skal den henvises til et civilt søgsmål.

Fortsat tilbageholdelse efter dom

Efter domsafsigelsen er hovedforhandlingen færdig. Har tiltalte været tilbageholdt under hovedforhandlingen, er det muligt, at anklageren ønsker tiltalte fortsat tilbageholdt, hvis domsresultatet er en ikke helt kort anstaltsanbringelse. Alternativet er løsladelse, idet afsoning først finder sted efter Kriminalforsorgens bestemmelse. Da hovedforhandlingen som nævnt vil være afsluttet på det pågældende tidspunkt, skal domsmændene ikke deltage i afgørelsen om eventuel fortsat tilbageholdelse. Det er altså Retsformanden alene, der træffer beslutning om fortsat tilbageholdelse.

Sagsbehandling i Grønlands landsret

Hvis kredsretsdommen ankes straks, udfærdiger kredsretten en retsbog, hvor

Retsvæsenet i Grønland

det fremgår, at dommen er blevet anket. Retsbogen sendes til Grønlands Landsret. Landsretten bestemmer derefter, hvornår sagen skal foretages, og dette bliver meddelt tiltalte.

Ved landsretten sker en helt ny behandling af sagen efter stort set samme fremgangsmåde som ved kredsretten, hvis anken sætter spørgsmålstegn ved skyldsspørgsmålet (bevisanke).

Dette vil være tilfældet, enten hvis tiltalte er blevet helt eller delvis frifundet, og anklagemyndigheden har anket til dom efter anklageskriftet, eller hvis tiltalte er fundet skyldig, og han eller hun selv har anket til hel eller delvis frifindelse.

Hvis anken er begrænset til at angå udmålingen af foranstaltning, sker der ingen bevisførelse for landsretten med hensyn til, om tiltalte er skyldig eller ej. Årsagen er, at kredsrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet lægges til grund for den nye behandling.

Som regel afhøres tiltalte dog om hans eller hendes personlige forhold.

Landsrettens behandling af en kriminalsag, der har været behandlet af en kredsret, sker ved Grønlands Landsret i Nuuk eller ved, at Grønlands Landsret sættes i den aktuelle retskreds.

Skyldsspørgsmålet

Nærmere om skyldsspørgsmålet

I en kriminalsag er det først og fremmest rettens opgave at tage stilling til, om den tiltalte er skyldig i det, han eller hun er tiltalt for.

Gerningsindholdet

For at en person skal kunne idømmes foranstaltning for en lovovertrædelse, skal vedkommende for det første rent objektivt have begået en handling, for hvilken der kan idømmes foranstaltning efter kriminalloven. Juridisk udtrykkes det på den måde, at tiltalte skal have realiseret gerningsindholdet i den pågældende kriminallovsbestemmelse. For eksempel siges det i kriminallovens § 86, stk. 1, at for manddrab dømmes den, som dræber en anden. Gerningsindholdet i kriminallovens § 86, stk. 1 er altså, at den pågældende har dræbt en anden person.

Forsæt og uagtsomhed

Det er dog ikke nok for at blive fundet skyldig i en forbrydelse, at man rent objektivt har begået gerningsindholdet. Gerningsmandens subjektive forhold spiller også ind. Vi taler her om subjektive betingelser for at blive dømt. Og når det for eksempel drejer sig om bestemmelsen i

Retsvæsenet i Grønland

kriminallovens § 86, stk. 1, er det en betingelse for at blive idømt en foranstaltning, at gerningsmanden har handlet med forsæt.

Forsæt i juridisk forstand betyder først og fremmest, at gerningsmanden med sin handling har haft til hensigt at gøre det, som gerningsindholdet beskriver. Det vil sige, hvor det drejer sig om drab, har den tiltalte villet have, at offeret skulle dø. Han har dræbt offeret med vilje. Dette skal ikke forstås sådan, at gerningsmanden nødvendigvis har ment, at offerets død har været ønskværdigt i sig selv. Et eksempel kan være en lejemorder, der dræber en person for at få en halv million kroner for det. Han kan mene, det er beklageligt, at han kun kan få sin halve million ved at slå det stakkels offer ihjel. Men han handler selvfølgelig med forsæt alligevel.

Der foreligger også forsæt, hvis gerningsmanden - uden egentlig at ville det - har vidst, at han med handlingen realiserede gerningsindholdet. En person, der eksempelvis anbringer en bombe i et fly for at slå sin arveonkel, der er passager i flyet, ihjel, vil ikke bare have forsæt til at slå arveonklen ihjel, men også alle de andre passagerer og besætningen i flyet.

Desværre ligger det sjældent klart, hvad en gerningsmand ville eller vidste.

Vi har kun vedkommendes egne ord, og det er indlysende, at et kriminalretligt ansvar ikke kan være begrænset til tilfælde, hvor en gerningsmand tilstår, at han ville den kriminelle handling, eller vidste, at hans handling ville få den følge, der gjorde den kriminel.

Det juridiske forsætbegreb går derfor videre, idet der også foreligger forsæt, hvis gerningsmanden anså følgen, altså når det drejer sig om drab - offerets død - for en overvejende sandsynlig følge af handlingen. Det kræves ikke, at der skal foreligge en indtil vished grænsende sandsynlighed, men tiltalte skal have indset muligheden for mere sandsynlig end usandsynlig, eller sagt firkantet: Mere end 50 % sandsynlig.

I nogle relationer kan man også blive dømt, bare man har handlet uagtsomt. Derimod vil en person normalt ikke kunne dømmes, hvis man ikke kan bebrejde den pågældende hans eller hendes handlemåde. Dette gælder, hvis man må betragte det passerede som et hændeligt uheld.

Hvis man f. eks. tænker sig en bilist, der kører pænt med under 50 km/t hen ad en villavej, og der pludselig løber et barn ud foran bilen, uden at bilisten har haft nogen chance for at undgå påkørslen, og barnet

Retsvæsenet i Grønland

så bliver dræbt, ja så foreligger der naturligvis ikke forsæt til at dræbe barnet. Tilfældet vil - hvor tragisk det end er - blive betragtet som et hændeligt uheld, og der vil ikke blive rejst tiltale mod bilisten for noget som helst, selv om han jo objektivt set har "dræbt" barnet.

Tænker man sig i stedet for, at bilisten har kørt med en fuldstændig vanvittig fart - og at han under sin kørsel mister herredømmet over bilen og kører op på fortovet og dræber et barn dér, ja heller ikke i et sådant tilfælde vil man sige, at bilisten har dræbt barnet forsætligt. Men man vil utvivlsomt komme frem til, at bilisten har gjort sig skyldig i uagtsomt manddrab, fordi man i høj grad kan bebrejde bilisten hans kørsel. Man siger med juridisk terminologi, at barnets død kan tilregnes bilisten som uagtsom. Man kan også dømmes for uagtsomt manddrab, hvis man drikker sig fuld og efterfølgende er fører af en bil, der ved en ulykke dræber en anden – eventuelt en passager i bilen.

Foretages overtrædelser af kriminalloven kun ved uagtsomhed, vil den tiltalte ikke blive dømt, med mindre dette fremgår særskilt af den pågældende kriminallovbestemmelse. Dette gælder for eksempel uagtsomt manddrab.

Foranstaltningen vil normalt være væsentligt strengere ved en forsætlig end ved en uagtsom lovovertrædelse. For eksempel kan man idømmes op til 10 år anstaltsanbringelse for forsætligt manddrab (typisk idømmes men dog 5-7 år alt efter omstændighederne).

Foranstaltning efter retspraksis for uagtsomt manddrab (kriminallovens § 87) er derimod væsentlig lavere og sjældent over 1 år.

Begås overtrædelser af andre love end kriminalloven, kan den tiltalte idømmes en foranstaltning, hvad enten de er begået med forsæt eller ved uagtsomhed. Dette gælder for eksempel overtrædelser af færdselsloven.

Medvirken

Efter grønlandsk ret er der principielt ikke nogen forskel på det kriminalretlige ansvar, der pålægges den, der udfører selve den kriminelle handling og det ansvar, der pålægges den, der medvirker til handlingens gennemførelse. Hvis for eksempel en person hjælper med at sejle en båd med hash fra Danmark til Grønland, vil han kunne dømmes for medvirken, selvom han ikke har indkøbt hashen eller placeret den i båden. I et sådant tilfælde vil medhjælperen blive dømt for medvirken til indsmugling af hash. Udmålingen af foranstaltningen vil

Retsvæsenet i Grønland

kun i mindre grad skulle reduceres i forhold til den der begik hovedhandlingen. Reduktionen kan netop begrundes i, at personen som alene dømmes for medvirken sjældent har været den mest aktive i udførelsen af forbrydelsen.

Forsøg

Selvom det ikke lykkedes for den tiltalte at udføre en forbrydelse - altså selvom gerningsindholdet ikke blev realiseret - kan der alligevel idømmes en foranstaltning for forsøg. Dette udtrykkes i kriminallovens § 12 således:

”Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, betragtes, når denne ikke er fuldbyrdet, som forsøg og omfattes af lovens bestemmelser.”.

Det er altså også muligt at blive idømt en foranstaltning for at forsøge at begå en forbrydelse, for at sige det enkelt.

Selvom man alene dømmes for forsøg, vil udmålingen være den samme, som var man blevet dømt for en fuldbyrdet forbrydelse. Men ved udmålingen er det lettere at inddrage formildende omstændigheder, fordi man jo netop ikke gennemførte forbrydelsen.

Nødværge

Kriminallovens foranstaltninger finder ikke anvendelse, selvom en handling i øvrigt ville være kriminel, hvis der foreligger nødværge. Herved forstår man det forhold, at en person afværger et uretmæssigt angreb mod sig selv eller en anden ved at foretage en ellers kriminel handling mod angriberen. Nødværgehandlingen vil ikke medføre en foranstaltning, hvis den har været nødvendig for at afværge angrebet, og der er et rimeligt forhold mellem nødværgehandlingen og den interesse, der forsvares. Det udtrykkes i kriminallovens § 9, stk. 1 på den måde, at nødværgehandlingen ikke åbenlyst må gå ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Som nævnt taler loven om, at nødværgehandlingen ikke åbenlyst må gå ud over, hvad der er forsvarligt. Hermed tilkendes det, at en rimelig tvivl om forsvarligheden af nødværgehandlingen kommer nødværgeudøveren til gode.

Selv om betingelserne for ikke at blive idømt en foranstaltning på grund af nødværge ikke er opfyldt, kan retten alligevel undlade at idømmes en foranstaltning, hvis nødværgehandlingen

Retsvæsenet i Grønland

har været er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse. (kriminallovens § 9, stk. 2)

Nødret

En person, der foretager en strafbar handling, som er nødvendig for afværgelse af truende skade på person eller gods, kan fritages for foranstaltning i henhold til § 10. Det kræver dog, at lovovertrædelsen er af forholdsvis lille betydning.

Forældelse

Påtale finder ikke sted:

- 1) Når der alene ville være blevet idømt bøde eller konfiskation, og der er forløbet 2 år efter lovovertrædelsens ophør. (Hvis bestemmelser om offentlige skatter og afgifter er overtrådt, og pligter/ydelser søges unddraget det offentlige, vil påtalen dog blive opretholdt.)
- 2) Når der er forløbet så lang tid efter at en lovovertrædelse er begået, at forudsætningerne for at iværksætte foranstaltninger (efter kriminallovens tredje del) ikke længere skønnes at være til stede.

Sindssygdом

Hvis tiltalte var utilregnelig på grund af psykisk sygdom eller lignende tilstande, kan retten idømme særlige foranstaltninger over for psykisk syge kriminelle.

Alkohol og andre rusmidler

Mange forhold begås, mens gerningsmanden er under indflydelse af alkohol, narkotika eller andre rusmidler. Dette betyder imidlertid ikke, at gerningsmanden ikke kan dømmes for forbrydelsen. Det er normalt heller ikke en formildende omstændighed, at gerningsmanden har været påvirket af alkohol, narkotika eller andre rusmidler.

Bevisbyrde

Det er et fundamentalt princip i kriminalretsplejen, at det er anklagemyndigheden, der har bevisbyrden for tiltaltes skyld. Dette gælder både spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte objektivt har realiseret gerningsindholdet, og de subjektive betingelser for at blive idømt en foranstaltning. At anklagemyndigheden har bevisbyrden betyder, at tiltalte skal frifindes, hvis retten ikke anser det for bevist, at han eller hun er skyldig. Dette udtrykkes i almindelighed på den måde, at enhver rimelig tvivl om, at tiltalte er skyldig, skal komme tiltalte til gode.

Retsvæsenet i Grønland

Bevisbedømmelse

Hvordan det skal bevises, at tiltalte er skyldig, udtaler loven sig ikke om.

Bevisbedømmelsen er fri. Dette betyder, at retten kan træffe sin afgørelse på grundlag af alle de oplysninger, der fremkommer under sagen, det være sig i form af vidneafhøringer eller tekniske undersøgelser.

Tiltalte kan imidlertid ikke bare findes skyldig i at have begået en forbrydelse, fordi retten finder frem til, at der er større sandsynlighed for, at den tiltalte er skyldig, end at han eller hun er uskyldig. Det, der skal afgøres er, om det er **bevist**, at tiltalte er skyldig. Og dette indebærer, at det kan forekomme, at retten bliver nødt til at frifinde, selv om dommeren eller domsmanden "inderst inde" føler, at tiltalte er skyldig.

For ganske vist skal retten træffe sin afgørelse på grundlag af den overbevisning, som bevisførelsen har fremkaldt. Men denne overbevisning er ikke bare det helhedsindtryk, som bevisførelsen efterlader rent subjektivt. Det er nemlig rettens medlemmers pligt at gøre sig klart, hvilke objektive omstændigheder, der begrunder, at man kan finde en person skyldig. Sagt med andre ord: For at kunne svare ja til skyldsspørgsmålet, må rettens medlemmer

ikke blot personligt være overbevist om tiltaltes skyld. Der må også kunne henvises til ydre konstaterbare omstændigheder af en sådan art, at det efter almindelige tankelove og erfaringssætninger ikke er til at komme uden om, den tiltalte har gjort det, som tiltalen lyder på. For det er kun den overbevisning, der grundes på, at der er tilstrækkeligt stærke ydre konstaterbare omstændigheder til stede, der er relevant, når det drejer sig om at fælde dom i en kriminalsag.

Særligt om erkendelsessager

I de tilfælde, hvor den sigtede erkender sig skyldig, vil der normalt ikke blive behov for nogen videre bevisførelse.

Anklagemyndigheden og den sigtede er jo her enige om skyldsspørgsmålet, og som regel vil retten ikke være betænkelig ved at lægge denne enighed til grund for sagens afgørelse.

Foranstaltninger

Nærmere om sanktionsfastsættelsen

Hvis retten har fundet det godtgjort, at tiltalte er helt eller delvis skyldig i det, tiltalen lyder på, skal den træffe afgørelse om sanktionerne.

Retsvæsenet i Grønland

For det første skal foranstaltningen fastsættes.

Der kan endvidere blive tale om frakendelse af en rettighed, for eksempel førerretsfrakendelse i en færdselssag.

Der kan også i visse tilfælde blive spørgsmål om konfiskation af genstande, der har været brugt ved en forbrydelse, eller som er udbytte fra en forbrydelse.

Det er endvidere muligt, at retten skal afgøre, om der skal betales erstatning for de skader, der måtte være opstået som følge af forbrydelsen

Endelig skal retten træffe bestemmelse om betaling af sagsomkostninger.

Sanktionsfastsættelsen

Det fremgår af ikke af kriminalloven eller anden lovgivning, hvilken sanktion, der findes for de enkelte forbrydelser. For eksempel fremgår det ikke af kriminalloven, om der er nedre tidsgrænse for anstaltsanbringelse ved manddrab. Dette udledes af tidligere praksis.

Udmåling af foranstaltning

Det er vanskeligt at give generelle retningslinier om udmålingen. Men den vigtigste vejledning har man i tidligere

domme om tilsvarende sager. Det er et fundamentalt princip, at det lige skal behandles lige, og at alle er lige for loven. Dog spiller også den tiltaltes personlige forhold en stor rolle. Navnlig vil domstolene være tilbøjelige til at give den, der ikke tidligere er dømt, en relativt mildere bedømmelse end den, der er dømt mange gange tidligere for lignende kriminalitet. Kriminalloven indeholder i § 121 en bestemmelse, der udtaler sig generelt om problematikken. Efter denne bestemmelse skal der ved foranstaltningens udmåling tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed og til oplysninger om gerningsmandens person, herunder om hans almindelige personlige og sociale forhold, hans forhold før og efter gerningen samt hans bevæggrunde til denne.

Der kan være skærpende omstændigheder, der taler for en relativt streng bedømmelse af et forhold omfattet af kriminalloven. Efter praksis vil det i reglen vil være en skærpende omstændighed, at gerningen er udført af flere i forening.

Der kan også foreligge formildende omstændigheder, der taler for en relativt mild bedømmelse, eller som eventuelt kan medføre, at foranstaltningen helt bortfalder. Disse omstændigheder er

Retsvæsenet i Grønland

nævnt i kriminallovens § 123. En række eksempler herpå kan for eksempel være:

- at gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om eller undskyldelig misforståelse af relevante retsregler,
- at den forurettede har provokeret den tiltalte til handlingen,
- at gerningsmanden frivilligt har afværget den fare for skade, som handlingen har medført, og
- at gerningsmanden har genoprettet den skade, som gerningen har medført.

Hvis den tiltalte på tidspunktet for domsafsigelse er under 18 år, skal der tages hensyn til dette ved foranstaltningsfastsættelsen. Eksempelvis må en gerningsmand under 18 år ikke dømmes til anbringelse i anstalt, medmindre særlige omstændigheder gør sådan anbringelse påkrævet.

Alle forhold dømmes samtidigt

Det er et fast princip, at alle verserende kriminalsager mod den samme person skal behandles samlet, således at der kan gøres op med alle sagerne på én gang. Har en person for eksempel begået vold den 1. september og begår han tyveri den 15. september, inden han har fået sin dom for voldsforholdet, skal begge forhold

bedømmes på én gang, da der skal fastsættes en fælles foranstaltning.

Sker der nu det, at den pågældende bliver dømt den 16. september, men kun for voldsforholdet (måske fordi tyveriforholdet endnu ikke er opdaget) opstår der et problem. Dette løses på den måde, at den foranstaltning, som senere bliver idømt for tyveriforholdet, skal lægges oveni den foranstaltning, som blev idømt for voldsforholdet. Tænker man sig, at voldsforholdet gav 60 dages anstaltsanbringelse, og at de to forhold bedømt samlet ville have givet 3 måneders anstaltsanbringelse, vil tyveriforholdet, når det bedømmes give yderligere 30 dages anstaltsanbringelse, også selv om det måske ville have givet 40 dages anstaltsanbringelse, såfremt det skulle være blevet bedømt uafhængigt af voldsforholdet. Man kan også tænke sig, at voldsforholdet isoleret set ville have givet 6 måneders foranstaltning, og at tyveriforholdet isoleret set ville have givet 20 dages foranstaltning, men at tyveriforholdet ville blive bedømt som så underordnet i forhold til voldsforholdet, at det ikke samlet set ville have medført en strengere foranstaltning end de 6 måneder, som voldsforholdet indbragte. I en sådan situation vil der ikke blive idømt nogen tillægsforanstaltning, hvis tyveriforholdet pådømmes efter voldsforholdet.

Retsvæsenet i Grønland

Foranstaltninger

Retten kan idømme advarsel, bøde, betinget anstaltsdom, dom til tilsyn, dom til samfundstjeneste, dom til anstalt og tilsyn og endelig dom til anstaltsanbringelse, jf. kriminallovens § 119. Dette kaldes også sanktionsstigen.

I stedet for disse foranstaltninger kan retten træffe bestemmelse om forvaring, særlige hjælpeforanstaltninger over for unge, særlige foranstaltninger over for sindssyge eller mentalt retarderede.

Anstaltsanbringelse kan idømmes i op til 10 år.

Prøveløsladelse

Normalt bliver en anstaltsanbringelse ikke afsonet fuldt ud, idet der kan blive tale om prøveløsladelse.

Dette vil normalt ske, når to tredjedele af foranstaltningen - dog mindst 4 måneder - er udstået jævnfør kriminallovens § 149. Prøveløsladelse kan dog i særlige tilfælde ske allerede efter, at den dømte har udstået halvdelen af anstaltsanbringelsen. Efter de gældende regler har retten ikke noget at gøre med spørgsmålet om prøveløsladelse. Det er Ledelsen af Kriminalforsorgen i

Grønland, der afgør, om en dømt person skal prøveløslades.

Prøveløsladelse betinges af, at den pågældende ikke i prøvetiden begår nye lovovertrædelser. Sker dette, vil den del af foranstaltningen, der ikke er udstået helt eller delvis blive lagt til den foranstaltning, som den pågældende idømmes for det nye forhold.

Forvaring

En person kan have begået så alvorlige og farlige forbrydelse, at det ikke er tilstrækkeligt at idømme en tidsbegrænset anstaltsanbringelse. Der kan i et sådant tilfælde blive tale om at idømme den pågældende tidsbegrænset forvaring jævnfør kriminallovens § 161.

Betinget anstaltsanbringelse

Det er naturligvis ofte et afgørende spørgsmål, hvor lang anstaltsanbringelse der skal udmåles. Ofte er det dog endnu vigtigere, om en anstaltsdom skal gøres ubetinget, således at den skal afsones efter domsafsigelsen, eller om den kan gøres betinget, således at der kun skal ske afsoning af anstaltsdommen under bestemte betingelser - typisk, at den pågældende dømte på ny begår kriminalitet.

Retsvæsenet i Grønland

I kriminallovens § 129 står der, at betinget anstaltsdom kan anvendes:

- 1) Hvis det skønnes tilstrækkeligt til at afholde gerningsmanden fra yderligere lovovertrædelser og
- 2) Hvis hensynet til lovovertrædelsens grovhed ikke taler imod at anvende denne foranstaltning.

Begår den dømte ny lovovertrædelse inden for den af retten fastsatte prøvetid, og indbringes sagen for retten inden prøvetidens udløb, fastsætter retten en samlet foranstaltning for dette forhold og for den tidligere pådømte lovovertrædelse. Når omstændighederne taler derfor, kan retten fastsætte en foranstaltning alene for den nye lovovertrædelse.

Samfundstjeneste

Såfremt betinget dom ikke findes tilstrækkelig og alternativet er en ubetinget anstaltsanbringelse, kan retten, hvis tiltalte findes egnet hertil, idømme den pågældende samfundstjeneste – det vil sige ulønnet arbejde i mindst 40 og højst 240 timer. En dom til samfundstjeneste er formelt en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. I dommen står der enten hvor lang tids (betinget) anstaltsanbringelse, den pågældende er idømt, eller at der vil blive taget stilling til længden af anstaltsanbringelsen, hvis det bliver aktuelt at den skal afsones. Det

sidstnævnte kan ske, hvis vilkåret om samfundstjeneste ikke overholdes eller hvis den pågældende begår ny kriminalitet. Det er Kriminalforsorgen, der finder det arbejde, der skal udføres som samfundstjeneste. Det kan typisk bestå i velgørenhedsarbejde eller arbejde i sportsklubber, kirker eller sociale institutioner.

Bøde

Der kan idømmes bøde, hvis en mere indgribende foranstaltning ikke er nødvendig jævnfør kriminallovens § 127. Bøde kan idømmes som tillægsforanstaltning til andre foranstaltninger, navnlig når tiltalte ved lovovertrædelsen har opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding for sig selv eller andre. Ved fastsættelse af bødens størrelse skal der tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed, gerningsmandens personlige forhold, gerningsmandens betalingsevne og den opnåede eller tilsigtede fortjeneste. Politiet kan efter anmodning fra den dømte træffe bestemmelse om afdragsvis betaling af bøden.

Forvandlingsforanstaltning

Kan bøden ikke inddrives, og må det antages, at den dømte unddrager sig betalingen af modvilje, kan retten i sager,

Retsvæsenet i Grønland

der er undergivet offentlig påtale, efter anmodning fra politiet bestemme, at den dømte skal anbringes i anstalt i en bestemt tid jævnfør kriminallovens § 128, stk. 4. Ved fastsættelsen af anstaltsopholdets varighed skal der tages hensyn til størrelsen af det skyldige beløb. Overstiger dette ikke 10.000 kroner, kan anstaltsanbringelse i mere end 10 dage ikke anvendes. Der kan i intet tilfælde træffes bestemmelse om anstaltsanbringelse i mere end 60 dage i spørgsmål om bådeinddrivelse.

Konfiskation

Ud over en foranstaltning kan der blive tale om, at retten træffer bestemmelse om konfiskation af penge, genstande eller deres værdi. Det kan dreje sig om udbyttet ved en kriminel handling (for eksempel en fortjeneste ved narkohandel) eller et hertil svarende beløb, der helt eller delvist kan konfiskeres. Der kan også ske konfiskation af genstande, der har været brugt eller bestemt til at bruges ved en handling, for hvilken der kan idømmes foranstaltning efter kriminalloven (for eksempel et våben i en voldssag eller et koben i en tyverisag) og genstande, der er frembragt ved en handling omfattet af kriminalloven (for eksempel fremstilling af amfetamin).

Rettighedsfortabelse

Der kan også blive spørgsmål om at fradømme en person en rettighed. For eksempel kan en advokat, der findes skyldig i et forhold, for hvilken der kan idømmes foranstaltning efter kriminalloven, blive fradømt retten til at drive advokatvirksomhed i et bestemt tidsrum eller indtil videre.